

Vuoden 2019 arviointikertomuksen vastineiden yhteenveto

Arviointivuoden 2017 keskeisten havaintojen jälkiseuranta

Arviointivuoden 2017 keskeisten havaintojen jälkiseurannassa esitetään ao. vastuualueen edellinen vastine, tarkastuslautakunnan arvio ja vastuualueen vastine tämän hetken tilanteesta.

1. Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen hoitotakuun toteutuminen

Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen edellinen vastine:

Tilinpäätöksen mukaan nuorten mielenterveyspalveluissa hoitotakuun todetaan ylittyneen muutamassa tapauksessa. Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan vuonna 2019 Lasten mielenterveysyksikössä 91vrk:n hoitotakuu ylittyi 38 lapsen ja perheen osalta ja Nuorten mielenterveysyksikössä 57 nuoren osalta. Vuoden 2020 alusta maaliskuuhun lukien lasten 91vrk:n hoitotakuu ylittynyt 12 lapsen osalta ja nuorten 91vrk:n hoitotakuu on ylittynyt 32 nuoren osalta. Palvelukapasiteettia on pyritty lisäämään rekrytoimalla tilapäistä lisähenkilökuntaa.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tarkastuslautakunnan mukaan hoitotakuun ylittymisiä on pyrittävä välttämään. Tarvittava hoitokapasiteetin lisääminen nähdään hyvänä asiana.

Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen vastine:

Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden yksiköissä on syntynyt jonoa, enimmillään noin 40 asiakasta (tilanne 5/2020). Myös SIHTI Nuorten vastaanotolla yhteydenottomäärät ovat kasvaneet. Ensiajat ovat menneet pisimmillään neljän kuukauden päähän. Puhelinaika on jouduttu perumaan ajoittain mm. työntekijöiden poissaolojen vuoksi, tällöin on pyritty hyvään palveluohjaukseen.

Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien ja avun tarpeen lisääntyminen on ruuhkauttanut myös KYS erikoissairaanhoidon yksiköt, jolloin aiempaa moniongelmaisempia asiakkaita ohjautuu perusterveydenhuollon yksiköihin ja hoitoajat ovat pidentyneet.

Perheneuvolan, SIHTI Nuorten vastaanoton sekä Lasten ja Nuorten mielenterveysyksiköiden osalta on meneillään organisaatiouudistus, jossa Perheneuvola ja SIHTI Nuorten vastaanotto sulautuvat Perhekeskukseksi ja Lasten ja Nuorten mielenterveysyksiköt jatkavat lähetteellisinä yksiköinä.

2. Sähköiseen kokouskäytäntöön siirtyminen

Palvelualueiden edelliset vastineet:

Kaupunginvaltuustossa ja kaupunginhallituksessa sähköinen kokouskäytäntö on osalla jäsenistä käytössä, osalle jäsenistä esityslistat toimitetaan paperisena. Perusturva- ja terveystalokunta siirtyy sähköiseen kokouskäytäntöön syksyn 2019 aikana. Keskusvaalilautakunnassa sähköinen kokouskäytäntö ei ole käytössä. Sähköistä kokouskäytäntöä ei ole ajateltu otettavan käyttöön alueellisesti toimivissa lautakunnissa eikä liikelaitoksissa.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Sähköiseen kokouskäytäntöön on siirrytty nopeasti. Osittain myös olosuhteiden pakosta. Toimielimet ovat ottaneet sähköiset palvelut käyttöön ennakkoluulottomasti.

Palvelualueiden vastineet:

Kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston osalta ei muutosta. Perusturva- ja terveyslautakunta siirtyi sähköiseen kokouskäytäntöön vuoden 2020 alusta ja yksilöasioiden jaosto toukuussa 2020. Savo-Pielisen jätelautakunnan kokouksissa on käytössä hybridimalli. Muut kaupungin omat lautakunnat ovat siirtyneet sähköiseen kokouskäytäntöön jo aikaisemmin.

Toimielimet ovat kokoontuneet pääsääntöisesti Microsoft Teams -kokoussovelluksella koronapandemian poikkeusolojen aikana.

3. Vanhusten palveluasumisen jonotilanne**Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen edellinen vastine:**

Jonotilanne on hankaloitunut talven ja kevään 2020 aikana. Huhtikuun alussa jonossa oli 144 asiakasta, joista 44 odotti palveluasumisen paikkaa, 93 tehostetun asumisen paikkaa ja neljä laitoshoidon paikkaa. Yli kolme kuukautta odottaneiden määrä on kasvanut siten, että palveluasumisessa yli 90 vrk odottaneita on 8 asiakasta ja tehostetussa palveluasumisessa 24 asiakasta. Alkuvuodesta paikkakierto on selvästi hidastunut eli paikkoja vapautunut aiempaa hitaammin. Tavoitteena on 60-70 hengen jono, jolloin odotusaika asumispalveluun on noin 2 kuukautta.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Jonojen purkamiseksi on tehty toimenpiteitä ja palveluasumispaikkojen määrä on kasvanut. Jonotilanne on silti heikentynyt. Tarkastuslautakunta seuraa edelleen jonotilanteen kehittymistä.

Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen vastine:

16.6.2020 palveluasumisen jonossa oli 36 henkilöä ja tehostetun palveluasumisen jonossa 78 henkilöä. Yli 90 vuorokauden odotusajan palveluasumisen jonossa on 38 (85). Palveluasumisen paikkaa odottavien määrä on pudonnut merkittävästi vuodesta 2019.

Koronapandemia on hankaloittanut palveluasumiseen sijoittamista kevään 2020 aikana ja jonot lyhenivät touko-kesäkuussa. Kesällä jonot ovat taas kasvaneet.

4. Pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen ja työmarkkinatuen kuntaosuuden pienentäminen**Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen edellinen vastine:**

Konserniyhteisöt ovat raportoineet edistävänsä työllisyyden tukemisen tavoitetta mm. tarjoamalla kesätyöpaikkoja ja vuorotteluvapaan sijaisuuksia.

Vuoden 2019 talousarviossa liikelaitoksille on asetettu tavoite osallistua pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn ja konserniyhteisölle tavoite parantaa Kuopion työllisyyttä. Työllisyyspalvelu käynnisti vuoden 2018 lopussa ESR-rahoitteisen Taitopajat -hankkeen, jossa ovat mukana Servica Oy ja Niiralan Kulma Oy. Hankkeessa nämä tarjoavat val-

mentavaa työtä (ns. työtaitopaja) pitkäaikaistyöttömille. Mestarin kanssa on käynnistetty vastaavanlaisen yhteistyömallin kehittäminen. Lisäksi työllisyyspalvelun asiakkaille etsitään työ- ja työkokeilupaiikkoja muista konserniyhteisöistä.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Pitkäaikaistyöttömien määrä on vähentynyt ja työmarkkinatuen kuntaosuus on pienentynyt. Työllisyyden parantaminen nähdään paremmin koko konsernin yhteisenä asiana.

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen vastine:

Pitkäaikaistyöttömyys laski Kuopiossa helmikuusta 2017 lokakuulle 2019. Merkittävin alentava tekijä oli talouskasvuun liittyvä työvoiman kysyntä, myös aktivointitoimilla on ollut vaikutusta. Työmarkkinatukimaksut alentuivat syyskuusta 2017 helmikuulle 2020. Työllisyyspalveluja on kohdennettu 2019-2020 erityisesti työmarkkinatuen saajille.

Koronapandemian poikkeusolojen ja taantuman vaikutukset tulevat olemaan merkittäviä sekä aktivointitoimien ja asiakkaiden palveluohjauksen vähenemisen että työmarkkinatilanteen äkillisen heikkenemisen seurauksena. Pelkästään maaliskoukokuun 2020 työmarkkinatukikustannukset ovat olleet n. 150 000 euroa suuremmat edellisvuoteen verrattuna.

Konserniyhteisöt edistävät työllisyyden tukemisen tavoitetta mm. tarjoamalla kesätyöpaikkoja ja vuorotteluvapaan sijaisuuksia.

5. Henkilöstön työhyvinvointia lisäävät toimenpiteet ja sairauspoissaolojen vähentämistavoitteet**Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen edellinen vastine:**

Työhyvinvoinnin kehittämiseen on varattu erillinen 150.000 euron määräraha vuosina 2018 ja 2019. ESR-hanke "Yhdessä Työhyvinvointia - kokeiluilla uusia toimintamalleja" on käynnissä 1.5.2018 – 31.10.2020. Hankkeessa on pilottikohteina työyksiköitä kattaen yhteensä lähes 500 työntekijää. Työhyvinvointia tukevia ohjeita ja toimintamalleja on päivitetty ja uudistettu, mm. aktiivisen aikaisen tuen toimintamalli, etätyöohje ja korvaavan työn toimintamalli.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Vuoden 2019 henkilöstökertomuksen mukaan sairauspoissaolot ovat hieman vähentyneet, mutta tavoitteeseen 2pv/htv ei päästä.

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen vastine:

Vuonna 2019 sairauspoissaolot laskivat 17,14 kalenteripäivään (17,49 kalenteripäivää vuonna 2018). Myös tapaturmapoissaolot laskivat ollen 0,71 kalenteripäivää.

Sairauspoissaolot ovat laskeneet myös vuonna 2020. Vähennys on 0,8 pv/htv 1.1-30.6. verrattaessa vastaavaan ajankohtaan vuonna 2019. Sen sijaan tapaturmat ovat kasvaneet 0,1 pv/htv. Myönteistä on, että perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueilla sekä isäntäkuntapalveluissa (Tuusniemi) sairauspoissaolot ovat vähentyneet. Sen sijaan kasvun- ja oppimisen palvelualueella varhaiskasvatuspalveluissa sairauspoissaolot kasvoivat edellisestä vuodesta.

Talousarvion mukaan työtä työhyvinvoinnin parantamiseksi jatketaan päämäärätietoisesti. Tavoitteena on vähentää sairauspoissaolot 15,4 pv/htv tasolle.

Talousarviossa on 150 000 euron määräraha työhyvinvoinnin kehittämiseen. ESR-rahoitteinen ”Yhdessä Työhyvinvointia - kokeiluilla uusia toimintamalleja” hanke jatkuu vuoden 2020 loppuun.

Koronapandemian aikana toimestotyöntekijät siirtyivät kattavasti etätööhön. Tällä hetkellä etätöitä tekee noin 1200 työntekijää. Etätöytäkäytäntö jatkuu 30.9.2020 saakka.

Arviointivuoden 2018 keskeisten havaintojen jälkiseuranta

Arviointivuoden 2018 keskeisten havaintojen jälkiseurannassa esitetään ao. vastuualueen edellinen vastine, tarkastuslautakunnan arvio ja vastuualueen vastine tämän hetken tilanteesta.

1. Strategisten toimenpideohjelmien loppuunsaattaminen helpottaisi strategian jalkauttamista

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen edellinen vastine:

Strategian toimenpideohjelmat, jotka ovat jatkuvasti päivittyviä välineitä, valmistuvat päätöksentekoon vasta keväällä 2020. Ohjelmaluonnokset ovat kuitenkin olleet käytössä ja palvelleet vuoden 2019 tavoitteiden ja mittareiden asettamista.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan toimenpideohjelmien valmistuminen on edennyt.

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen vastine:

Strategian toimenpideohjelmat (Kasvava Kuopio, Hyvinvoiva Kuopio, Uudistuva Kuopio ja Resurssiviisas Kuopio) on kaikki laadittu, mutta niitä ei ole viety hallituksen päätöksäksittelyyn. Se oli tarkoitus olla maaliskuussa 2020, kun kaikki ohjelmat olivat valmiita, mutta koronapandemia muutti tilannetta. Ohjelmat ovat kuitenkin koko ajan myös luonnosvaiheessa toimineet tukimateriaalina tulevan vuoden sitovien tavoitteiden asettamisessa ja toimenpiteitä käyttösuunnitelmiin asettaessa.

2. Strategisten tavoitteiden ja mittareiden tulee olla tavoitteita kuvaavia, yksiselitteisiä ja mitattavia

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen edellinen vastine:

Kaikkia mittaritietoja ei edelleenkään saada vuositason tai edellisen tilinpäätösvoiton tiedot saadaan niin myöhään, etteivät ne ehdi mukaan tilinpäätökseen. Mittaritietoa saadaan esim. erilaisista kyselyistä, joita toteutetaan joka toinen vuosi (kouluterveyskysely, muuttajatuutkimus yms.). Strategian tiivistetyt mittaritaulukot on sisällytetty vuoden 2019 tilinpäätökseen.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tarkastuslautakunnan mukaan mittareita tulee tarkastella vuosittain talousarviovalmistelun yhteydessä. Tavoitetaulukot jokaisen palvelualueen osalta lisäsi tilinpäätöskirjan sivumäärää merkittävästi.

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen vastine:

Strategian tavoitteet ja mittarit ovat kehittyneet toimenpideohjelmien laadinnan myötä. Mittaritiedon osalta keskeinen ongelma on ajantasaisen tuoreen tiedon saatavuus. Osa mittaritiedoista on myös hankalasti ja työläästi koottavaa. Strategisten tavoitteiden mittarit ovat jatkuvan kehittämisen kohteena.

3. Kaupungin taloudellisen tilanteen haasteet

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen edellinen vastine:

Kuluvan vuoden ennakoitua suurempi alijäämäisyys ja vuoden 2020 talousarvion valmisteluti-lanne huomioiden kaupunginhallitus on 16.9.2019 päättänyt yhteistoimintamenettelyn käyn-nistämisestä. Tavoitteena on 10 miljoonan euron pysyväisluonteiset kululeikkaukset kahden seuraavan budjettivuoden aikana. Talouden sopeuttaminen vaatii tulopohjan, mm. maksujen ja verojen sekä toimintakulujen kuten esimerkiksi henkilötöyvuosien arviointia.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tarkastuslautakunta tulee jatkossa seuraamaan talouden sopeuttamistoimien vaikuttavuutta. Uudet talouden haasteet suhdanteiden heikentyessä vaativat varautumistoimenpiteitä.

Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueen vastine:

Talouden tasapainottamistoimenpiteiden toteutus on edennyt suunnitellusti ja kuluvan vuoden henkilötöyvuosien vähentämistä saatavien yhteensä 6,0 milj. euron (4,0 milj. euroa pysyviä ja 2,0 milj. euroa kertaluonteisia) vaikutusten ennakoidaan toteutuvan. Työ jatkuu, kun myös vuodelle 2021 asetettiin yt-neuvotteluissa 4,8 milj. euron tavoite pysyvistä henkilöstöme-nosäästöistä. Kunnallisveron ja muiden kuin vakituisten asuinrakennusten veroprosentteja vuodelle 2020 korotettiin 0,25 %-yksiköllä.

Koronapandemian poikkeukselliset vaikutukset kuntatalouteen ovat osin realisoituneet. Kun-nallisverotulon pudotuksen voimakkuus riippuu siitä, kuinka hyvin työllisyys palautuu vai muuttuvatko lomautukset eri toimialoilla irtisanomisiksi. Erittäin kriittiseksi talouden kannalta tulee muodostumaan sairaanhoitopiirin alijäämän kasvaminen. Vuoden 2019 tilinpäätöksestä jäsenkuntien katettavaksi tulee yli 17 milj. euron alijäämät. Kuopio on tehnyt omaan osuu-teensa 3,7 milj. euron varauksen, mutta lisäksi kuluvalle vuodelle on kirjattava 5,2 milj. euron meno. Vuoden 2020 ennakkotiedot kertovat, että uutta alijäämää voi syntyä kymmeniä miljoo-nia euroja.

Valtion neljännen lisätalousarvion kuntatalouden tukipaketin on arvioitu kattavan vain noin puolet kuntien tulonmenetyksistä ja kasvaneista menoista. Kaupungin ennakoidaan tekevän noin 15 milj. euroa alijäämää vuonna 2020. Kaupungin taseessa on yli 150 milj. euron edellis-ten tilikausien ylijäämä, mutta tämän hetkiset talouden näkymät uhkaavat syödä sen muuta-massa vuodessa.

4. Maahanmuuttajille tarjottavien palvelut ovat pirstaleisia ja asiakasmäärä vähenee tulevaisuudessa

Palvelualueiden, Niiralan Kulma Oy:n ja Kuopion Opiskelija-asunnot Oy:n edelliset vastineet:

Maahanmuuttajayksikössä palvellaan jatkossa kiintiöpakolaisten lisäksi kaikki myönteisen tur-vapaikkapäätöksen saaneet henkilöt ja perheet riippumatta siitä, tulevatko he osoitetuille kun-tapaikoille vai muuttavatko kuntaan itsenäisesti. Uuden asiakasryhmän myötä asiakasmää-rässä ei tapahdu vähenemistä ainakaan seuraavaan kolmeen vuoteen, jonka aikana Kuopio vastaa kotoutumisesta.

Kaupungilla ei ole keskitettyä, yleistä palvelupistettä, joka palvelisi kaikkia maahanmuuttajia tai työperäisesti Kuopioon tulleita maahanmuuttajia. Laajoja kokonaisuuksia käsitellään kaupungin maahanmuuttajatoimijoita yhteen kokoavassa KV-kohtaamo -verkostossa.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tarkastuslautakunnan mukaan maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi tulee tehdä mahdollisimman laajaa yhteistyötä. Vastuut ja prosessit tulee olla selkeitä. Yhteistyötä on mahdollista tiivistää edelleen.

Palvelualueiden, Niiralan Kulma Oy:n ja Kuopion Opiskelija-asunnot Oy:n vastineet:

Kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden palvelut on keskitetty aikuissosiaalityön maahanmuuttajayksikköön. Myös Setlementti Puijolan monikulttuurikeskus Kompassin rooli on vahva ja sillä on oma asiakaskuntansa. Kokonaisuutena voidaan kuitenkin todeta, että kaikkien maahanmuuttajataustaisten henkilöiden palveluihin liittyvää laaja-alaista ja keskitettyä koordinaatiota ei Kuopiossa ole ollut, eikä tieto tarjolla olevista palveluista ja toimijoista ole tavoittanut kaikkia alueella olevia maahanmuuttajia.

Tilanteen korjaamiseksi muuttajapalveluita on koottu yhteen Future Savo -hankkeen avulla. Työllisyysasioiden edistämiseksi on käynnistetty 5/2020 työllisyyden palvelutori, mikä tuo merkittävän parannuksen toimijoiden kokoamiseen. Lisäksi kaupunki on hakenut erityisavusta maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden käynnistämiseen ja kehittämiseen. Tämä kehittämistyö kokonaiskoordinaation parantamiseksi on tarkoitus käynnistää 9/2020.

Perusturvan palvelualueella pakolaisyksikön asiakasmäärä ja resurssit ovat vuosittain arvioitava. Mahdollinen palveluiden uudelleen organisoiminen on tarkoituksenmukaista toteuttaa lähivuosien aikana asiakasmäärän edelleen vähentyessä. Uudelleen organisoimisessa tulee huomioida sote-uudistus 1.1.2023 alkaen.

5. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan periaatteet ja ohjeet**Sisäisen tarkastajan edellinen vastine:**

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistus kaipaava uusimista, missä yhteydessä nykyisiä toimintatapoja on hyvä tarkastella kriittisesti ja päivittää ajan tasalle. Tarvittavat keskustelut ja suunnitelmat sekä päätökset toimintamallin ja ohjeistuksen uusimistarpeesta käydään vuoden loppuun mennessä.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Toimintamallien ja ohjeistuksen uusimisen edistyminen on vielä kesken.

Sisäisen tarkastajan vastine:

Riskienhallintaperiaatteiden ja ohjeistuksen päivittäminen toteutetaan vuosien 2020-2021 aikana. Ohjeistuksen uusimisen ja käyttöönoton yhteydessä huomioidaan myös riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan koulutustarpeet.

Riskienhallintatyöryhmä on käynnistänyt vuoden 2020 aikana keskustelun työryhmän roolista ja tehtävistä sekä selvittänyt verrokkikaupunkien organisoistumista ja toimintaa. Työryhmä tekee esityksen vuoden 2020 loppuun mennessä riskienhallintatyöryhmän toiminnasta ja organisoistumisesta.

6. Konserniyhteistyön tiivistäminen ja selkeä omistajan tahtotilan ilmaiseminen konserniyhteisöjen työnjaossa

Omistajaohjausjaoston edellinen vastine:

Kuopion kaupunkikonserni on jo useiden vuosien ajan ollut suurien muutosten alaisena ja muutokset konsernirakenteissa jatkuvat myös tulevaisuudessa. Konserni on monimuotoinen ja konserniyhteistyön koordinointi vaatii jatkuvaa seurantaa. Tilaajan ja tuottajan yhteistyössä kaupunkiympäristön kunnossapitopalveluissa on todettu haasteita. Yhteistyö on kuitenkin kehittänyt viime vuosina. Yhteistyön kehittämiseksi on lisätty foorumeja, joilla asioita ennakkoivasti valmistellaan.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tarkastuslautakunta suosittelee varaamaan konserniohjaukseen ja konserniyhtiöiden seurantaan riittävät resurssit. Omistajan tahtotila ei ole aina selkeä.

Omistajaohjausjaoston vastine:

Omistajaohjausjaosto tunnistaa konserniohjauksen ja konserniyhtiöiden seurannan resurssihaasteet.

Konsernissa on tehty useita erilaisia yhtiöjärjestelyjä, jotka on tehty hyvinkin erilaisista lähtökohdista lähtien ja erilaisiin päämääriin tähdäten. Usein yhtiöittämispäätöksiä on ohjannut lain-säädäntö. Konsernirakenteen muutokset jatkuvat myös tulevaisuudessa.

Yhtiöjärjestelyjä tehdessä kiinnitetään huomiota yhteistyöhön eri osapuolten välillä ja myös tiedottamisesta huolehditaan. Omistajan tahtotilaan ja sen viestimiseen liittyen voidaan todeta, että joissakin tapauksissa näyttäisi olevan enemmänkin haluttomuutta hyväksyä tehtyjä linjauksia ja roolituksia.

Vastinepyynnöt vuoden 2019 havainnoista

Vuoden 2019 havainnoista esitetään tarkastuslautakunnan arvio ja vastuualueen vastine.

1. Kaupunkikonsernin talous tasapainossa myös tulevaisuudessa

Tarkastuslautakunnan arvio:

Talouden tasapainottamistoimenpiteisiin on ryhdytty ennakkoluulottomasti, mikä näkyi mm. yt-neuvotteluina ja verotulopohjan kasvattamisena. Kevät on tuonut aivan uusia haasteita kuntatalouteen ja nyt pitää varmistaa kuntatalouden kestävyys. Konsernin velkaantumistasesta haastaa koko konsernin taloudellista kantokykyä.

Elinvoima- ja konsernipalvelujen palvelualueen vastine:

Valtuustoryhmien puheenjohtajat sekä kaupunginvaltuuston ja -hallituksen puheenjohtajisto muodostivat toukokuussa Kuopio 2025 -ryhmän. Ryhmän tavoitteena on muodostaa pitkän aikavälin näkemys kaupungin talouden kehityssuunnasta sekä linjaukset keinoista, joilla talouden tasapainoa haetaan. Valmistelutyö jatkuu kesälomakauden jälkeen ja työ kootaan otsikoinnilla: 1.Digi ja tulevaisuus, 2.Rakenteet, verkostot ja palvelutaso sekä 3. Investoinnit, joihin mukaan tulevaisuusnäkökulma ja käyttötalousvaikutukset. On tärkeää, että toimenpiteiden valmistelua tukee laaja poliittisten päätöksentekijöiden ryhmä, jotta taloudellisen tilanteen

edellyttämät, vaikeatkin päätökset pystytään konkretisoimaan ja tarkastuslautakunnan ilmaisemaan huoleen velkaantumisen kasvusta voidaan puuttua. Investointiohjelma on otettava tarkasteluun ja kohteita on priorisoitava sekä palvelutuotanto että kaupungin vetovoimaisuus huomioiden.

Vuoden 2021 talousarviovalmistelua tehdään hyvin epävarmoissa olosuhteissa. Lähtökohtaisesti kaupungin taloudessa on rakenteellinen alijäämä, jossa verorahoituksen kehitys ei riitä kattamaan kasvavia palvelutoiminnan menoja ja tulorahoitus investoinneille on heikko. Tulojen ja menojen välinen kuilu uhkaa laajentua pandemian seurauksena kestävämmäksi, suuruusluokaltaan 2-3 veroprosenttiyksikön tuoton kokoiseksi. Samanaikaisesti tehdään valmisteluja tuoreimman sote-maakuntauudistuksen käynnistämiseksi vuoden 2023 alusta. Kuntien taloudessa on edessä dilemma, jossa poikkeuksellisen suuret, erityisesti sote-toimintamenot, kohtaavat poikkeuksellisen suuren verotulojen pudotuksen ja tämän pohjalta määritetään sote-maakuntien rahoitus.

2. Väestökehityksen ennustemallit

Tarkastuslautakunnan arvio:

Havaintojen mukaan aiemmin on saatu hyvinkin tarkasti selville, mistä Kuopion uusiin asunoihin muutetaan. Nykyisin tarkkaa tietoa ei ole enää saatavilla tai tietoa ei ole ostettu tilastoina, joten tiedonsaanti on heikentynyt.

Kaupunkiympäristön palvelualueen vastine:

Vuoden 2019 aikana ei ole kaupungin sisältä löytynyt resursseja ennusteiden päivittämiseen. Suunnitelmana on, että Kuopion väestöennusteet tullaan päivittämään kaupungin omana työnä kesälomakauden jälkeen 2020. Työn päävastuu on strategisen maankäytön lupavalmistelijalla oman työnsä ohella. Ennusteet laaditaan yhteistyössä talous- ja omistajaohjausyksikön sekä paikkatietopalvelujen henkilöstön kanssa. Väestöennusteet laaditaan uudella tavalla paikkatietopohjaisiksi vastaamaan tämän päivän suunnittelutarpeita. Tämän lisäksi seurataan Vantaan vetämää hanketta: digiajan väestöennustejärjestelmä.

3. Toimitilojen tarvesuunnitteluun vaikuttavat ilmiöt

Tarkastuslautakunnan arvio:

Toimitilasuunnittelussa tulee entistä tarkemmin huomioida toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset. Sähköisten ratkaisujen yleistyessä tilatarve henkilöä kohti tulee pienenemään lähes kaikilla toimialoilla ja toimintaa järjestetään myös yksityisomisteisissa tiloissa.

Tilapalveluiden vastine:

Päävastuu tarveselvityksen laatimisesta on ao. palvelualueella. Tarveselvityksessä tulee aina huomioida myös kaupungin muiden palvelualueiden tarpeet, palvelujen alueelliset yhdistämis- mahdollisuudet sekä tarjottavien palveluiden että tilojen osalta. Lisäksi tulee huomioida mahdollisten kaupungin ulkopuolisten toimijoiden osallistuminen hankkeeseen toimijoina, tilojen tarjoajana tai palvelun tuottajana. Tarveselvityksessä tarkastellaan myös vaihtoehtoisia toiminnan kehittämismalleja sekä alustavia toteutus- /rahoitusmalleja aikatauluineen. Selvitys laaditaan kaupunginhallituksen hyväksymän "Toimitilahankkeiden hankeohjeen" mukaisesti yhteistyössä hankkeeseen liittyvien muiden toimijoiden sekä kaupungin tilapalveluista vastaavan tahon kanssa.

Palvelualueiden laatimat tarveselvitykset poikkeavat laajuuden, sisällön, käsittelyn ja päätöksenteon osalta toisistaan merkittävästi. Jatkossa on tarpeen yhtenäistää käytäntöjä. Toimitilahoitelman valmistelun yhteydessä on uudistettu toimitilahankkeiden prosessi.

Tarveselvityksessä tavoitteena on arvioida palvelun tarve pitkälle tulevaisuuteen. Haasteina ovat olleet päivitettyjen väestöennusteiden puute, joka on korjaantumassa ja Y-tonttivarannon niukkuus sekä tonttien käytettävyyteen vaikuttavat ympäristölliset seikat (melu, ilmanlaatu yms.). Asian parantamiseksi on erittäin tärkeää, että kaavoitus saadaan mukaan hankkeisiin jo tarveselvitysvaiheessa.

4. Yhteistyö perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä

Tarkastuslautakunnan arvio:

Työnjakoa erikoissairaanhoidon ja perusterveyden huollon välillä on mahdollista edelleen tiivistää. Myöskään alueellinen osaoptimointi ei tuo ratkaisua maakunnan haasteeseen pitää riittävästi asiakaspohjaa erityisvastuualueella, vaikka palvelutarve väestön ikääntyessä kasvaa.

Toimivat hoitoketjut yli vastuualue- ja kuntarajojen auttavat hallitsemaan niukkuutta palvelutuotannon resursseissa ja hillitsemään kustannuksia. Suoritteet, välittömän asiakastyön määrä ja erikoissairaanhoidon kustannuksien vertailutiedot tulisi olla omistajakuntien saatavissa.

Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen vastine:

Kuopio osallistuu yhteistyön kehittämiseen sairaanhoitopiirin YHESÄ-hankeen kautta ja erikoisalakohtaisesti. Näiden yhteistyömuotojen perimmäinen tavoite on kustannusten hillintä perustuen järkevään työnjakoon. Kuopiolla on pysyvä edustus päivystysalueen johtoryhmässä ja sitä kautta päivystyshoitoa on voitu pitkäjänteisesti kehittää vuodesta 2002 lähtien. Alkuvuonna 2020 on sovittu, että joko terveydenhuollosta vastaava apulaiskaupunginjohtaja tai terveysjohtaja osallistuvat erikoissairaanhoidon johtoryhmän työvaliokunnan niihin kokouksiin, joissa käsitellään sairaanhoitopiirin ja Kuopion yhteistyöhön liittyviä asiakokonaisuuksia. Yhteistyön vaikuttavuutta rajoittaa kuitenkin se, että Kuopion julkinen terveydenhuolto on vain osa Kuopion kaupungin kustannusvastuulla olevasta erikoissairaanhoidosta.

5. Sisäisen valvonnan painopisteiden jalkauttaminen riittävin resurssein

Tarkastuslautakunnan arvio:

Sisäisen valvonnan kysymyksiin perehtyneen sisäisen tarkastuksen resurssit ovat Kuopion kokoiseen kaupunkiin nähden pienet. Tämä velvoittaa palvelualueita entistä tarkemmin miettimään, miten sisäinen valvonta ja riskienhallinta omalla palvelualueella järjestetään. Kaupunkitasoisesti asiaa jäsennetään vuosittaisin painopistein, joiden jalkautumisessa on ollut haasteita. Esimerkiksi talousarvion laadintavaiheessa asiaan kannattaa järjestää koulutusta.

Palvelualueiden vastineet:

Palvelualueet ovat vastineissaan todenneet, että sisäinen valvonta on osa normaalia johtamistoimintaa. Sisäisen valvonnan suunnitelma ja vuosittaiset painopisteet on hyväksytty lautakunnissa ja ne on huomioitu vastuualueiden ja palveluyksikköjen toiminnassa. Toteutumista seurataan johtoryhmissä ja osavuositarkastuksissa.

6. Omistajapolitiikkaan selkeyttä jo ennen yhtiöjärjestelyjä**Tarkastuslautakunnan arvio:**

Yhtiöjärjestelyjä tehtäessä omistajan tahtotila tulisi olla selkeä kaikille osapuolille. Oli kyse fuusioitavasta yhtiöstä tai yhtiöitettävästä liikelaitoksesta, tulee varmistua siitä, että kaikilla osapuolilla on riittävät tiedot käytössään ja tulevaisuuden roolit selvillä.

Omistajaohjausjaoston vastine:

Yhtiöjärjestelyjä tehdessä kiinnitetään huomiota yhteistyöhön eri osapuolten välillä ja myös tiedottamisesta huolehditaan. Omistajan tahtotilaan ja sen viestimiseen liittyen voidaan todeta, että joissakin tapauksissa näyttäisi olevan enemmänkin haluttomuutta hyväksyä tehtyjä linjauksia ja roolituksia.